

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Corpus Doctrinae Christianae

Melanchthon, Philipp

Lipsiae, 1572

VD16 M 2890

De Poenitentia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36094

quos iniecerit conscientijs illa particula constitutionis, quæ
omnia peccata confiteri. Nec tantum habet incommodi textus
se, quantum postea affinxerunt Summistæ, qui colligunt circum-
stantias peccatorum. Quales ibi Labyrinthi, quanta carnificina futu-
rimarum mentium? Nam feros & prophanos, ista terribiliter
nil movebant.

POSTEA quales tragœdias excitavit
stio, de proprio sacerdote inter pastores, & fratres, qui tunc
erant fratres, cum de regno confessionum belligerabantur. Nos
sentimus enumerationem peccatorum non esse necessariam
diuino, Idq; placet Panormitano, & plerisque alijs eruditis Iuribus
sultis. Nec volumus imponere necessitatem conscientijs col-
rum, per constitutionem illam, Omnis vtriusq; : de qua perinde
dicamus, vt de alijs traditionibus humanis, de quibus sentimus,
non sint cultus ad iustificationem necessarij. Et hæc constitutio
impossibile præcipit, vt omnia peccata confiteamur. Con-
autem plurima nos nec meminisse, nec intelligere, iuxta illud :
licta quis intelligit?

SI sint boni Pastores, scient quatenus profiti examinare
sed illam carnificinam Summistarum confirmare non volumus,
tamen minus fuisset intolerabilis, si verbum vnum addidisset,
fide consolante, & erigente conscientias. Nunc de hac fide con-
quente remissionem peccatorum, nulla est syllaba, in tanta
constitutionum, glossarum, Summarum, Confessionalium, Nuptiarum
ibi Christus legitur. Tantum leguntur supputationes peccatorum
Et maxima pars consumitur in peccatis, contra traditiones huma-
nas, quæ est vanissima. Hæc doctrina adegit multas pias mentes
desperationem, quæ non potuerunt acquiescere, quia sentiebant
re diuino necessariam esse enumerationem, & tamen experiebant
impossibilem esse. Sed hærent alia non minora vitia in doctrina
uersariorum de pœnitentia, quæ iam recensebimus.

DE PŒNITENTIA.

IN articulo DVODECIMO probant primam partem, quæ
ponimus, Lapis post Baptismum contingere posse remissionem
peccatorum, quocunq; tempore, & quotiescunq; conuertuntur.
cundam partem damnant, in qua pœnitentiæ partes dicimus esse
tritionem & fidem, Negant fidem esse alteram partem pœnitentiæ.
Quid hic Carole Caesar innitissime faciamus? Hæc est præ-
vox Euangelij, quod fide consequamur remissionem peccatorum.
Hanc vocem Euangelij damnant isti scriptores confutationis. No-
igitur nullo modo assentiri confutationi possumus, Non possumus
sabe

saluberrimam vocem Euangelij, & plenam consolationis, damnare. Quid est aliud negare, quod fide consequamur remissionem peccatorum, quam contumelia afficere sanguinem & mortem Christi? Rogamus igitur te Carole Caesar inuictis. ut nos de hac re maxima, quæ præcipuum Euangelij locum, quæ veram Christi cognitionem, quæ verum cultum Deo continet, patienter ac diligenter audias & cognoscas. Comperient enim omnes boni viri, nos in hac re, præcipue docuisse vera, pia, salubria, & necessaria vniuersæ Ecclesiæ Christi. Comperient ex scriptis nostrorum plurimum lucis accessisse Euangelio, & multos perniciosos errores emendatos esse, qui- bus antea obruta fuit doctrina de poenitentia, per scholasticorum & Canonistarum opiniones.

A c priusquam accedimus ad de- fensionem nostræ sententiæ, hoc præfundum est. Omnes boni viri, omnium ordinum, ac Theologici ordinis etiam, haud dubie fatentur, ante Lutheri scripta, confusissimam fuisse doctrinam poenitentia. Extant libri Sententiariorum, vbi sunt infinitæ quæstiones, quas nulli Theologi vnquam satis explicare potuerunt. Populus, neq; rei summam complecti potuit, nec videre quæ præcipue requirerentur in poenitentia, vbi quærenda esset pax conscientia. Prodeat nobis aliquis ex aduersarijs, qui dicat, quando fiat remissio peccatorum. Bone Deus, quantæ tenebræ sunt? Dubitant, vtrum in attritione, vel in contritione fiat remissio peccatorum. Etsi sit propter contritionem, quid opus est Absolutione? quid agit potestas clauium, si peccatum iam est remissum? Hic vero multo magis etiam sudant, & potestatem clauium impie extenuant. Alij somniant, potestatem clauium non remitti culpam, sed mutari poenas æternas, in temporales. Ita saluberrima potestas, esset ministerium non vitæ, & spiritus, sed tantum iræ & poenarum. Alij videlicet cautiore fingunt potestatem clauium remitti peccata, coram Ecclesia, non coram Deo. Hic quoq; perniciosus error est. Nam si potestas clauium, non consolatur nos coram Deo, quæ res tandem reddet pacatam conscientiam? Iam illa sunt magis etiam perplexa, Docent nos contritione mereri gratiam. Vbi si quis interroget, quare Saul, Iudas, & similes non consequantur gratiam, qui horribiliter contriti sunt, Hic de fide, & de Euangelio respondendum erat, quod Iudas non crederet, non crederet se Euangelio & promissione Christi. Fides enim ostendit discrimen inter contritionem Iudæ & Petri. Verum aduersarij de lege respondent, quod Iudas non dilexerit Deum, sed timuerit poenas. Quando autem territa conscientia, præsertim in serijs, veris, & illis magnis terroribus, qui describuntur in Psalmis ac Prophetis, & quos certe degustant isti, qui vere conuertuntur, iudicare poterit, Verum Deum propter se timeat, an fugiat æter-

nas pœnas. Hi magni motus, literis & vocabulis discerni possunt
 re ipsa non ita diuellantur, ut isti suaues sophistæ somniant. Hi
 pellamus iudicia omnium bonorum & sapientum virorum, Hi
 dubie fatebuntur, has disputationes apud aduersarios, perperam
 mas & intricatissimas esse. Et tamen agitur de re maxima, de
 cipuo Euangelij loco, de remissione peccatorum. Tota hæc doctri-
 na de his quæstionibus, quas recensuimus, apud aduersarios
 est errorum & hypocrisis, & obscurat beneficium Christi, per
 rem clauium, & iusticiam fidei. Hæc sunt in primo
 Quid? cum ventum est ad Confessionem, quantum ibi negotij
 illa infinita enumeratione peccatorum? quæ tamen magna ex
 te consumitur in traditionibus humanis, Et quo magis cruciat
 bonæ mentes, fugunt hanc enumerationem esse iuris diuini, Et
 ipsam enumerationem exigant, prætextu iuris diuini, inter
 Absolutione, quæ vere est iuris diuini, frigide loquuntur. Fugit
 ipsum Sacramentum, ex opere operato conferre gratiam, sine
 motu ventis, De fide apprehendente Absolutionem, & con-
 te conscientiam, nulla fit mentio. Hoc vere est, quod dicitur
 ἀπίεσαι πρὸ τῶν μυστηρίων. R E S T A T tertius adus
 factionibus, Hic vero habet confusissimas disputationes. Pœ-
 aternas pœnas, mutari in pœnas purgatorij. Et harum partem
 mitti potestate clauium, partem docent redimendam esse satisfac-
 tionibus. Addunt amplius, quod oporteat satisfactiones esse opera
 prerogationis, & hæc constituunt in stultissimis observationibus
 velut in peregrinationibus, rosarijs, aut similibus observationibus
 quæ non habent mandata Dei. Deinde sicut purgatorium satisfac-
 tionibus redimunt, Ita excogitata est ars redimendi satisfactiones
 fuit quæstuosissima. Vendunt enim indulgentias, quas interpretantur
 esse remissiones satisfactionum. Et hic quæstus non solum
 viuus, sed multo amplior est ex mortuis. Neq; solum indulgentias
 sed etiam sacrificio missæ redimunt satisfactiones mortuorum
 niq; infinita res est, de satisfactionibus. Inter hæc scandala
 enim possumus enumerare omnia, & doctrinas dæmoniorum
 obruta doctrina de iusticia fidei in Christum, & de beneficio
 fli. Quare intelligunt omnes boni viri, viliter & pie reprehendenda
 esse doctrinam Sophistarum & Canonistarum, de penitentia. Hæc
 hæc dogmata aperte falsa sunt, & non solum aliena à scripturis
 etis, sed etiam ab Ecclesiasticis patribus. I. Quod per bonam
 extra gratiam facta, mereamur ex pacto diuinam gratiam. II. Quod
 per attritionem mereamur gratiam. III. Quod ad deletionem
 peccati, sola detestatio criminis sufficiat. IIII. Quod per
 contritionem, non fide in Christum, consequamur remissionem

peccatorum. V. Quod potestas clauium valeat ad remissionem peccatorum, non coram Deo, sed coram Ecclesia. VI. Quod potestate clauium non remittantur peccata coram Deo, sed quod sit in-finita potestas clauium, vt mutet pœnas æternas in temporales, vt imponat certas satisfactions conscientijs, vt instituat novos cultus, & ad tales satisfactions & cultus obliget conscientias. VII. Quod enumeratio delictorum in Confessione, de qua præcipiunt aduersarij, sit necessaria iure diuino. VIII. Quod Canonice satisfactions, necessariz sint ad pœnam purgatorij redimendam, aut profint tanquã compensatio ad tollendam culpam. Sic enim imperiti intelligunt. IX. Quod susceptio Sacramenti pœnitentiæ, ex opere operato, sine bono motu ventis, hoc est, sine fide in Christum, conferat gratiam. X. Quod potestate clauium per indulgentias liberentur animæ ex purgatorio. XI. Quod in reseruatione casuum, non solum pœna Canonica, sed etiam culpa reseruari debeat, in eo, qui vere conuertitur.

Nos igitur, vt explicaremus pias conscientias ex his labyrinthis Sophistarum, constituimus duas partes pœnitentiæ, videlicet contritionem, & fidem. Si quis vult addere tertiam, videlicet, dignos fructus pœnitentiæ, hoc est, bona opera sequentia conuersionem, non refragabimur. Neq; ignoramus, quod vocabulum pœnitentiæ Grammaticis significet improbare id, quod antea probabamus. Id magis quadrat ad contritionem, quam ad fidem. Sed nos hic docendi causa, pœnitentiam totam conuersionem intelligimus, in qua duo sunt termini, mortificatio & viuificatio. Nos vocamus vsitatis nominibus contritionem & fidem.

De contritione præcidimus illas otiosas & infinitas disputationes, quando ex dilectione Dicitur, quando ex timore pœnæ doleamus. Sed dicimus contritionem esse veros terrores conscientie, quæ Deum sentit irasci peccato, & dolet se peccasse. Et hæc contritio ita fit, quando verbo Dicitur arguuntur peccata, quia hæc est summa prædicationis Euangelij, arguere peccata, & offerre remissionem peccatorum, & iusticiam propter Christum, & Spiritum sanctum, & vitam æternam, & vt renati beneficiamus. Sic complectitur summam Euangelij Christus, cum ait, Luca ultimo, Prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum inter omnes gentes. Et de his terroribus loquitur scriptura, vt Psalm. 37. Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, Sicut onus graue, grauatæ sunt super me, &c. Afflictus sum & humiliatus sum nimis, Rugebam a gemitu cordis mei. Et Psalm. 6. Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum, Sana me Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea, Et anima mea turbata est valde, Et tu Domine vsq; quo?

Et Esaïæ 36. Ego dixi, in dimidio dierum meorum, vadam ad inferi, Sperabam vsq; ad mane. Quasi leo sic contriuit omnia mea. In his terroribus, sentit conscientia iram DEI aduersus peccatum, quæ est ignota securis hominibus, secundum carnem amantibus. Videt peccati turpitudinem, & serio dolet se peccasse, & fugit interim horribilem iram DEI, quia non potest eam sustinere humana natura, nisi sustentetur verbo DEI. Ita Paulus ait, per legem mortuus sum. Lex enim tantum aceusat & terret conscientiam. In his terroribus aduersarij nostri nihil de fide dicunt. Ita rari proponunt verbum, quod arguit peccata. Quod cum solum tradit doctrina legis est, non Euangelij. His doloribus ac terroribus dicunt homines mereri gratiam, si tamen diligunt Deum. At quomodo diligunt Deum homines in veris terroribus, cum sentiunt horribilem & inexplicabilem humana voce, iram DEI? Quid aliud nisi de rationem docent, qui in his terroribus tantum ostendunt legem?

Nos igitur addimus alteram partem poenitentiae, de fide in Christum, quod in his terroribus debeat conscientijs proponi Euangelium de Christo, in quo promittitur gratis remissio peccatorum Christo. Debent igitur credere, quod propter Christum grantur remittuntur ipsis peccata. Hæc fides erigit, sustentat, & viuificat contritos, iuxta illud: Iustificati ex fide pacem habemus. Hæc fides consequitur remissionem peccatorum. Hæc fides iustificat coram DEO, vt idem locus testatur: Iustificati ex fide. Hæc fides ostendit discrimen inter contritionem Iudæ & Petri, Saulis & Dauidis. In Iudæ aut Saulis contritio non prodest, quia non accedit ad eam fides, apprehendens remissionem peccatorum donatam propter Christum. Ideo prodest Dauidis aut Petri contritio, quia ad eam fides accedit, apprehendens remissionem peccatorum donatam propter Christum. Nec prius dilectio adest, quam sit facta fide reconciliatio. Diligent enim non fit sine Christo, iuxta illud: Per Christum habemus accessum ad Deum. Et hæc fides paulatim crescit, & per omnem vitam luctatur cum peccato, vt vincat peccatum & mortem. Ceterum tandem sequitur dilectio, vt supra diximus. Et sic clare definitur poenitentialis timor, talis pavor qui cum fide coniunctus est, hoc est, qui des consolatur, & sustentat pauidum cor. Semilis timor, qui non sustentat pauidum cor. P O R R O potestas clauium dicitur ministrat & exhibet Euangelium per absolutionem, quæ est vera poenitentia. Ita & Absolutionem complectimur, cum de fide dicimus, quia fides est ex auditu, vt ait Paulus. Nam audito Euangelio, poenitentia Absolutione, erigitur & concipit consolationem conscientie. Et quia Deus vere per verbum viuificat, clauis vere coram DEO remittunt peccata, iuxta illud: Qui vos audit, me audit. Quare

Abolventis, non secus ac voci de cælo sonanti credendum est. Et Absolutio proprie dici potest Sacramentum poenitentiae, ut etiam scholastici Theologi eruditores loquuntur. Interim hæc fides, in repetitionibus multipliciter alitur, per Euangelij sententias, & per vsum Sacramentorum. Hæc enim sunt signa noui Testamenti, hoc est, signa remissionis peccatorum. Offerunt igitur remissionem peccatorum, sicut clare testantur verba cœnæ Domini: Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur; Hic est calix noui Testamenti, &c. Ita fides concipitur, & confirmatur per Absolutionem, per auditum Euangelij, per vsum Sacramentorum, ne succumbat, dum luctatur cum terroribus peccati & mortis.

Hæc ratio poenitentiae, plana & perspicua est, & auget dignitatem potestatis clauium, & Sacramentorum, & illustrat beneficium Christi, docet nos vti mediatore ac propitiatore Christo.

Sed quia confutatio damnat nos, quod has duas partes poenitentiae posuerimus, ostendendum est, quod scriptura in poenitentia, seu conuersione impij, ponat has præcipuas partes. Christus enim inquit Matth. 11. Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Hic duo membra sunt, labor & onus significant contritionem, pauores & terrores peccati & mortis, Venire ad Christum, est credere, quod propter Christum remittantur peccata, cum credimus, viuificantur corda Spiritu sancto, per verbum Christi. Sunt igitur hic duæ partes præcipuæ, contritio & fides. Et Marci primo Christus ait: Agite poenitentiam, & credite Euangelio, Vbi in priore particula arguit peccata, in posteriore consolatur nos, & ostendit remissionem peccatorum. Nam credere Euangelio, non est illa generalis fides, quam habent & Diaboli, sed proprie est credere remissionem peccatorum propter Christum donatam, Hæc enim reuelatur in Euangelio. Videtis & hic duas partes coniungi, Contritionem, cum arguitur peccata, Et fidem, cum dicitur: Credite Euangelio. Si quis hic dicat Christum complecti etiam fructus poenitentiae, seu totam nouam vitam, non dissentimus. Nam hoc nobis sufficit, quod hæ partes præcipuæ nominantur contritio, & fides.

Pav. vs fere vbiq; cum describit conuersionem seu renouationem, facit has duas partes, Mortificationem & viuificationem, vt Coloss. 2. In quo circuncisi estis circuncisione non manu facta, videlicet expoliatione corporis peccatorum carnis. Et postea, in quo simul resuscitati estis per fidem efficaciam De 1. Hic duæ sunt partes, Altera est expoliatio corporis peccatorum, Altera est resuscitatio per fidem. Neq; hæc verba, mortificatio, viuificatio, expoliatio corporis peccatorum, resuscitatio, Platonicè intelligi debent de simulata mutatione. Sed mortificatio significat veros terrores, quales

L 3 sunt

sunt morientium, quos sustinere natura non posset, nisi erigeretur de. Ita hic expoliationem corporis peccatorum vocat, quam nos cumus vltate contritionem, quia in illis doloribus concupiscentia naturalis expurgatur. Et viuificatio intelligi debet, non imaginaria Platonica, sed consolatio quæ vere sustentat fugientem vitam contritione. Sunt ergo hic duæ partes, Contritio & Fides. Quia conscientia non potest reddi pacata, nisi fide. Ideo sola fides viuicat, iuxta hoc dictum: Iustus ex fide viuere. Et dicitur Coloss. inquit, Christum delere chirographum, quod per legem uersatur nobis. Hic quoq; duæ sunt partes, Chirographum, & delitio Chirographi. Est autem Chirographum, conscientia arguens condemnans nos. Porro lex est verbum, quod arguit & condemnat peccata. Hæc igitur vox quæ dicitur. Peccati Domino, sicut David est Chirographum. Et hanc vocem impij & securi homines emittunt serio. Non enim vident, non legunt scripam in corde sententiam legis. In veris doloribus ac terroribus cernitur hæc sententia. Est igitur Chirographum ipsa contritio, condemnans nos. Delere Chirographum, est tollere hanc sententiam condemnationis animo, & sententiam insculpere, qua sentiamus nos liberatos esse ab illa condemnatione. Est autem fides, noua illa sententia, quæ uolet priorem sententiam, & reddit pacem & vitam cordi.

QUANQUAM quid opus est multa citare testimonia, quæ ubiq; obuia sunt in scripturis. Psalmo 117. Castigans castigauit me Dominus, & morti non tradidit me. Psalmo 118. Defecit anima mea pro angustia, Confirma me verbo tuo. Vbi in priore membro conuenitur contritio, in secundo modus clare describitur, quomodo contritione recreemur, scilicet verbo DEI, quod offert gratiam sustentat & viuificat corda. Et 1. Regum 2. Dominus mortificauit me, & reducit ad inferos, & reducit. Horum altero significatur contritio, altero significatur fides. Et Esaiæ 28. Dominus irascetur, ut faciat opus suum. Alienum est opus eius, ut operetur opus suum. Alienum opus DEI vocat, cum terret, quia DEI proprium opus est viuificare & consolari. Verum ideo terret, inquit, ut sit locus consolationi, & viuificationi, quia secunda corda & non sententia terret DEI, fallidiunt consolationem. Ad hunc modum, solet scriptura hæc duo coniungere, terrores & consolationem, ut doceat hæc peccata membra esse in penitentia, contritionem, & fidem consolationem iustificantem. Neq; videmus quo modo natura penitentia clarius simplicius tradi possit. Hæc enim sunt duo præcipua opera Dei hominibus, perterrefacere, & iustificare ac viuificare perterrefacere. In hæc duo opera distributa est vniuersa scriptura. Altera pars est, quæ ostendit, arguit & condemnat peccata. Altera pars est, quæ

gelium, hoc est promissio gratiæ in Christo donatæ, & hæc promissio subinde repetitur in tota scriptura, primum tradita Adæ, postea Patriarchis, deinde à Prophetis illustrata. Postremo prædicata & exhibitura à Christo inter Iudæos, & ab Apostolis sparsa in totum mundum. Nam fide huius promissionis, sancti omnes iustificati sunt, non propter suas attritiones, vel contritiones. Et exempla ostendunt similiter has duas partes. Adam obiurgatur post peccatum, & perterrefcit. Hæc fuit contritio. Postea promittit Deus gratiam, dicit futurum semen, quo destruetur regnum Diaboli, mors & peccatum, Ibi offert remissionem peccati. Hæc sunt præcipua. Nam etsi postea additur pœna, tamen hæc pœna non meretur remissionem peccati, Et de hoc genere pœnarum paulo post dicemus. Sic David obiurgatur à Nathan, & perterrefactus inquit: Peccavi Domino, Ea est contritio. Postea ostendit absolutionem, Dominus sustulit peccatum tuum, Non morieris. Hæc vox erigit Dauidem, & fide sustentat, iustificat & viusficat eum. Additur & hic pœna, sed hæc pœna non meretur remissionem peccatorum. Nec semper adduntur peculiare pœnæ, sed hæc duo semper existere in pœnitentia oportet, contritionem & fidem, vt Luca 7. Mulier peccatrix venit ad Christum lacrymans. Per has lacrymas agnoscitur contritio. Postea audit Absolutionem, Remittuntur tibi peccata, Fides tua saluam te fecit, vade in pace. Hæc est altera pars pœnitentiæ, fides, quæ erigit & consolatur eam. Ex his omnibus apparet pijs lectoribus, nos eas partes pœnitentiæ ponere, quæ proprie sunt in conuersione, seu regeneratione, & remissione peccati. Fructus digni & pœnæ sequuntur regenerationem & remissionem peccati. Ideoq; has duas partes posuimus, vt magis conspici fides possit, quam pœnitentia requirimus. Et magis intelligi potest, quid sit fides, quam prædicat Euangelium, cum opponitur contritioni, ac mortificationi.

Et vt totus orbis terrarum videat, quanta sit inscitia veteris pietatis in nostris Criticis, qui consutationem scripserunt, addemus & Bernardi sententiam, qui prorsus ad eundem modum coniungit hæc duo membra in pœnitentia, contritionem & fidem, sic nos coniungimus. Verba sunt hæc in sermone tertio de annuntiatione: Auditam fac mihi mane misericordiam tuam, quia in te speravi Domine. Sola nimirum spes apud te miserationis locum obtinet, nec oleum misericordiæ, nisi in vase fiduciæ ponis. Sed est infidelis fiducia, solius vtique maledictionis capax, cum videlicet in spe peccamus. Quanquam nec fiducia illa dicenda sit, sed insensibilitas quadam, & dissimulatio perniciofa. Quæ enim fiducia est ei, qui periculum non attendit? aut quod ibi timoris remedium, vbi nec timor sentitur, nec materia ipsa timoris? Fiducia solatium est, nec

eget ille solatio qui latetur cum male fecerit, & in pessimis
 magis exultat. Rogemus itaq; fratres responderi nobis, quatenus
 beamus iniquitates & peccata, scelera nostra & delicta nobis,
 fideremus ostendi. Seruemur vias nostras, & studia nostra pecc
 laq; vniuersa vigili intentione pensemus. Dicat quisq; in p
 suo, vadam ad portas inferi, vt iam non nisi in sola Dei miseric
 dia respiremus. Hæc vera hominis fiducia est, à se deficientem,
 innitentis Domino suo. Hæc inquam vera fiducia est, cui nihil do
 cordia non denegatur, Propheta testante: Beneplacitum est Deo
 mino super timentes eum, & in his, qui sperant super misericordiam
 eius. Nec parua vtiq; suppetit nobis, in nobis quidem causa
 moris, in ipso autem causa fiduciæ. Hactenus Bernardus, causa
 sententiam propterea etiam non inuiti reculimus, vt videant les
 res, quomodo fidem hic intelligamus de fiducia misericordiae, qu
 erigit & consolatur peiterrefactos, quam iste recte fiduciam app
 lar. Et hæc clare conspicitur, cum sit Antithesis terrorum & con
 solationis. Sicut hic Bernardus vult in hominibus existere cognitio peccato
 nem peccatorum, seu contritionem, seu terrores, Et vult accre
 fiduciam, quæ erigat in contritione. **S E D** quia aduersarij
 minatim hoc damnant, quod dicimus, homines fide consequi rem
 sionem peccatorum, addemus paucas quasdam probationes, ex qu
 bus intelligi poterit, remissionem peccatorum contingere, non propter
 opere operato, propter contritionem, sed fide illa speciali, qua
 quisq; credit sibi propter Christum remitti peccata. Nam hæc
 titulus præcipuus est, de quo digladiamur cum aduersarijs, & cogn
 cognitionem ducimus maxime necessariam esse Christianis omni
 bus. Cum autem supra de iustificatione de eadem re satis dictum
 deatur, hic breuius erimus. Sunt enim loci maxime cognati de
 strina poenitentia, & doctrina iustificationis. **A D V E R S A R I J**
 cum de fide loquuntur, & dicunt eam præcedere poenitentiam,
 relligunt fidem, non hanc quæ iustificat, sed quæ in genere cred
 Deum esse, poenas propositas esse impijs, &c. Nos præter illam
 dem, requirimus, vt credat sibi quisq; propter Christum remitti pe
 cata. De hac fide speciali litigamus, & opponimus eam opinio
 quæ iubet considerare non in promissione Christi, sed in opere op
 to contritionis, confessionis, & satisfactionum, &c. Hæc fides
 quitur terrores, vt vincat eos, & reddat pacatam conscientiam.
 Huic fidei tribuimus, quod iustificet & regeneret, dum ex terrore
 liberat, & pacem, gaudium, & nouam vitam in corde parit. Hanc
 dem defendimus vere esse necessariam ad remissionem peccatorum,
 ideo ponimus inter partes poenitentia seu conuersionis. Nec
 sentit Ecclesia Christi, etiam si aduersarij nostri reclamant.

PRINCIPIO autem interrogamus aduersarios, Vtrum Absolutionem accipere, pars sit poenitentiae nec ne? Quod si à Confessione separant, vt sunt subtile in distinguendo, non videmus quid proficiat Confessio sine Absolutione. Sin autem non separant à confessione acceptionem Absolutionis, necesse est eos sentire, quod fides sit pars poenitentiae, quia Absolutio non accipitur nisi fide. Quod autem Absolutio non accipiatur nisi fide, ex Paulo probari potest, cui noster qui docet Roma. 4. quod promissio non possit accipi nisi fide. Absolutio autem est promissio remissionis peccatorum, Igitur necessarium est requirere fidem. Nec videmus, quomodo dicatur is accipere Absolutionem, qui non assentitur ei. Et quid aliud est non assentiri Absolutioni, quam Deum accusare mendacij, si cor dubiter, sentit incerta deante leui & inania esse quae promittit Deus? Ideo 1. Iohan. 5. scriptum est: Qui non credit Deo, mendacem facit eum, quia non credit in testimonium, quod testificatus est Deus de filio suo.

SECVNDO fateri aduersarios existimamus, remissionem peccatorum, poenitentiae, seu partem, seu finem, seu (vt ipsorum more loquamur) terminum esse ad quem. Ergo id quo accipitur remissio peccatorum, recte additur partibus poenitentiae. Certissimum est autem, etiamsi omnes portae inferorum reclament remissionem peccatorum non posse accipi, nisi sola fide, quae credit peccata remitti propter Christum, iuxta illud Roma. 3. Quem proposuit Deus pro peccatore per fidem, in sanguine ipsius. Item Roma. 5. Per quem accessum habemus per fidem in gratiam, &c. Nam conscientia terribilis non potest opponere irae Dei opera nostra aut dilectionem nostram, sed ita demum sit pacata, cum apprehendit mediatorem Christum, & credit promissionibus propter illum donatis, Non enim intelligunt quid sit remissio peccatorum, aut quomodo nobis contingat, qui somniant corda pacata fieri, sine fide in Christum. Petrus citat ex Esaiâ: Qui crediderit in eum, non confundetur. Necesse est igitur confundi hypocritas, confidentes se accipere remissionem peccatorum propter sua opera, non propter Christum. Et Petrus ait in Actis cap. 10. Huic omnes Prophetarum testimonia perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius, omnes qui credunt in eum. Non potuit dici magis dilucide, quam quod ait, per nomen eius, Et addit, omnes qui credunt in eum. Tantum igitur ita accipiunt remissionem peccatorum per nomen Christi, hoc est, propter Christum, non propter vlla nostra merita atq; opera. Et hoc ita fit, cum credimus nobis remitti peccata propter Christum. Aduersarij nostri vociferantur se esse Ecclesiam, se consensum Ecclesiae sequi. At Petrus hic in nostra causa etiam allegat consensum Ecclesiae, huic inquit, omnes Prophetarum perhibent testimonia, remissionem peccatorum

torum accipere per nomen eius, &c. Profecto consensus Prophetarum iudicandus est vniuersalis Ecclesie consensus esse. Nec Papa Ecclesie concedimus potestatem decernendi contra hunc consensus Prophetarum. At Bulla Leonis aperte damnat hunc articulum remissione peccatorum, damnant & aduersarij in Consutationibus ex re apparet, qualis sit Ecclesia iudicanda istorum, qui monitis decretis improbant hanc sententiam, quod remissionem peccatorum consequamur fide, non propter opera nostra, sed propter Christum, sed etiam iubent eam vi ac ferro abolere. Iubent omni generi mortalitatis perdere viros bonos, qui sic sentiunt. Sed habent magis in his autores, Scotum, Gabrielem, & similes, dicta Patrum, quorum cretis truncata citantur. Certe si numeranda sunt testimonia, multitudine moueatur, non magna autoritas est in testimonijs Patrum, qui non genuerunt sua scripta, sed tantum compilatis superius adhibuerunt, sed vt pedanei senatores taciti comprobauerunt priorum errores, non intellectos. Nos igitur hanc Petri vocem non precibemus opponere, quamlibet multis legionibus Sententiam, quae allegat consensus Prophetarum. Et accedit testimonium scripturae sancti ad hanc concionem Petri. Sic enim ait textus: Audiente Petro verba haec, cecidit Spiritus sanctus super omnes, qui audiebant verbum. Sciant igitur pia conscientia, hoc esse mandatum Dei, vt credant sibi gratis ignosci propter Christum, non propter opera nostra. Et hoc mandato Dei sustentent se aduersus rationem, & aduersus terrores peccati & mortis. Et hanc sententiam sciant à principio mundi in Ecclesia extitisse apud sanctos. Petrus enim clare allegat consensus Prophetarum, & Apostolus scripta testantur eos idem sentire. Nec desunt Patrum testimonia. Nam Bernardus idem dicit verbis minime obscuris: Necessarium enim primo omnium credere, quod remissionem peccatorum non re non possis, nisi per indulgentiam Dei, sed adde adhuc, vt credas hoc, quod per ipsum peccata tibi donantur. Hoc est testimonium quod perhibet Spiritus sanctus, in corde tuo dicens: Dimittit tibi peccata tua. Sic enim arbitratur Apostolus, gratis iustificat minem per fidem. Haec Bernardi verba mirifice illustrent sententiam nostram, quia non solum requirit, vt in genere credamus, sed remitti per misericordiam, sed iubet addere specialem fidem in Christum & nobisipsis remitti peccata. Et docet quomodo credendumur de remissione peccatorum, videlicet, cum fide corda

cur, & sunt tranquilla per Spiritum sanctum. Quid requirunt amplius aduersarij? Num adhuc audent negare fide nos consequi remissionem peccatorum, aut fidem partem esse poenitentiae?

TERTIO. Aduersarij dicunt peccatum ira remitti, quia carnis seu contritus elicit actum dilectionis DEI, propter hunc actum mereatur accipere remissionem peccatorum. Hoc nihil est, nisi legem docere, deleto Euangelio, & abolita promissione de Christo. Tantum enim requirunt legem & nostra opera, quia lex exigit dilectionem. Praeterea docent confidere, quod remissionem peccatorum consequamur, propter contritionem & dilectionem. Hoc quid est, quod aliud, nisi collocare fiduciam in nostra opera, non in verbum & promissionem Dei de Christo? Quod si lex satis est ad consequendam remissionem peccatorum, quid opus est Euangelio? quid opus est merito Christi, si propter nostrum opus consequimur remissionem peccatorum? Nos contra à lege ad Euangelium reuocamus conscientias, & à fiducia priorum operum ad fiduciam promissionis & gratiam Christi, quia Euangelium exhibet nobis Christum, & promittit gratis remissionem peccatorum propter Christum. Hac promissione docet nos confidere, quod propter Christum reconciliemur patri, non propter nostram contritionem aut dilectionem. Non enim alienigena est mediator aut propitiator nisi Christus. Nec legem facere possimus, nisi prius per Christum reconciliati simus. Et si quid faceremus, tamen sentiendum est, quod non propter illa opera, sed propter Christum mediatorem & propitiatorem consequimur remissionem peccatorum. Imo contumelia Christi, & Euangelij abrogatio est, sentire, quod remissionem peccatorum propter legem aut aliter consequamur, quam fide in Christum. Et hanc rationem supra tractauimus de iustificatione, cum diximus, quare profiteamur homines se sanctificari non dilectione. Itaq; doctrina aduersariorum, cum docent homines propter contritionem & dilectionem consequi remissionem peccatorum, & confidere hac contritione & dilectione, necessarium est doctrina legis, & quidem non intellectae, sicut Iudaei in uelam Moyse faciem intuebantur. Fingamus enim adesse dilectionem, fingamus adesse opera, tamen neq; dilectio, neq; opera possunt esse propitiatio pro peccato. Ac ne possunt quidem opponi irae & iudicio DEI, iuxta illud: Non intrabis in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens. Nec debet honos Christi transferri in nostra opera. **PROPTER** has causas contendit Paulus, quod non iustificemur ex lege, & opponit legi promissionem remissionis peccatorum, quae propter Christum donatur, ac docet nos gratis propter Christum fide accipere remissionem peccatorum. Ad hanc promissionem reuocat nos Paulus

Paulus à lege. In hanc promissionem iubet intueri, quæ certe
erit, si prius lege iustificamur, quam per promissionem, aut si pro
nostram iusticiam consequimur remissionem peccatorum. At
stat, quod ideo nobis data est promissio, ideo exhibitus est Chris-
quia legem non possumus facere. Quare necesse est, prius nos
missionem reconciliari, quam legem facimus. Promissio autem
tum fide accipitur. Igitur necesse est contritos apprehendere
promissionem remissionis peccatorum, donatâ propter Christum
ac statueri quod gratis propter Christum habeant placatum Deum.
Hæc est sententia Pauli ad Romanos 4. cum inquit: Ideo ex fide
secundum gratiam firma sit promissio. Et ad Galat. 3. Concluditur
peccata omnia sub peccatum, ut promissio ex fide Iesu Christi
credentibus, id est, omnes sunt sub peccato, nec possunt aliter
ri, nisi fide apprehendant promissionem remissionis peccatorum.
Prius igitur oportet nos fide accipere remissionem peccatorum
quam legem facimus, etsi ut supra dictum est, fidem dilectio
tur: quia renati Spiritum sanctum accipiunt, ideo legem facere
cipiunt. Citaremus plura testimonia, nisi obuia essent cuiuslibet
lectori in scripturis. Et nos non nimis prolixi esse cupimus, ut
lius hæc causa perspicui possit. Neque vero dubium est, quin hæc
sententia Pauli, quam defendimus, quod fide accipiamus remissionem
peccatorum propter Christum, quod fide mediatorem Christum
opponere debeamus iræ Dei, non opera nostra. Nec pervertent
piæ mentes, etiamsi Pauli sententias calumniantur aduersarij. Nam
tam simpliciter dicitur, quod non queat deprauari cauillando. Non
scimus hanc, quam diximus, veram & germanam sententiam
esse, scimus hanc nostram sententiam pijs conscientijs firmam
solationem asserre, sine qua nemo consistere in iudicio Dei
Itaque repudientur illæ Pharisæicæ opiniones aduersarij, qui
non accipiamus fide remissionem peccatorum, sed quod oportet
mereri dilectione nostra & operibus, quod dilectionem nostram
opera nostra iræ Dei opponere debeamus. Hæc doctrina legem
non Euangelij, quæ fingit prius hominem lege iustificari, quam
Christum reconciliatus sit Deo, cum Christus dicat: Sine me
potestis facere. Item: Ego sum vitis vera, vos palmites. Verum
uersarij fingunt nos esse palmites non Christi, sed Moysi. Prius
volunt lege iustificari, dilectionem suam & opera offerre Deo,
reconcilientur Deo per Christum, quam sint palmites Christi.
Iulius contra contendit, legem non posse fieri sine Christo, ideo
missio prius accipienda est, ut fide reconciliemur Deo propter
Christum, quam legem facimus. Hæc satis perspicua esse pijs conscientijs
existimamus. Et hinc intelligent, cur supra professi simus remissionem

hominem fide, non dilectione, quia oportet nos opponere iræ Dei, non nostram dilectionem aut opera, aut considerare nostra dilectione ac operibus, sed Christum mediatorem. Et prius oportet apprehendere promissionem remissionis peccatorum, quam legem facimus.

POSTREMO, quando erit pacata conscientia, si ideo accipimus remissionem peccatorum, quia nos diligimus, aut legem facimus? Semper enim accusabit nos lex, quia nunquam legi Dei satisfacimus, sicut inquit Paulus: Lex iram operatur. Chrylstonus querit de poenitentia, unde certi reddamur, peccata nobis remissa esse. Querunt & in sententijs eadem de re aduersarij. Hoc non potest explicari, non possunt conscientia reddi tranquillæ, nisi sciant mandatum Dei esse, & ipsum Euangelium, ut certo statuatur propter Christum gratis remitti peccata, nec dubitent sibi remitti. Si quis dubitat, is, ut Iohannes ait, accusat promissionem diuinam mendacij. Hanc certitudinem fidei nos docemus requiri in Euangelio. Aduersarij relinquunt conscientias incertas & ambigentes. Nihil autem agunt conscientia ex fide, cum perpetuo dubitant, vtrum habeant remissionem. Quomodo possunt in hac dubitatione inuocare Deum? quomodo possunt statuere quod exaudiantur? Ita tota vita est sine Deo, & sine vero cultu Dei. Hoc est quod Paulus inquit, peccatum esse, quicquid non sit ex fide. Et quia in hac dubitatione perpetuo versatur, nunquam experiuntur quid sit fides. Ita fit ut ad extremam ruant in desperationem. Talis est doctrina aduersariorum, doctrina legis, abrogatio Euangelij, doctrina desperationis. Nunc libenter omnibus bonis viris permittimus iudicium de hoc loco poenitentia (nihil enim habet obscuri) ut pronuntient, vtri magis pia & salubria conscientia docuerint, nos, an aduersarij. Profecto non delectant nos hæc dissensiones in Ecclesia, quare nisi magnas & necessarias causas haberemus dissentendi ab aduersarijs, summa voluntate taceremus. Nunc cum ipsi manifestam veritatem damnent, non est integrum nobis deserere causam, non nostram, sed Christi & Ecclesie.

DIXIMVS, quas ob causas posuerimus hæc duas partes poenitentia, contritionem & fidem. Idq; hoc fecimus libentius, quia circumferuntur multa dicta de poenitentia, quæ truncata citantur ex Patribus, quæ ad obscurandam fidem detorserunt aduersarij. Talia sunt, Poenitentia est mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere. Item: Poenitentia est quædam dolentis vindicta, puniens in se quod dolet se commisisse. In his dictis nulla fit mentio fidei. Ac ne in scholis quidem, cum interpretantur, aliquid de fide additur. Quare nos eam, ut magis conspici doctrina fidei possit, inter partes poenitentia numerauimus. Nam illa dicta, quæ contritionem aut bona opera requirunt, & nullam fidei iustificantis mentionem faciunt,

ciunt, periculosa esse, res ipsa ostendit. Et merito desiderari potest, ut in istis potest, qui sententiarum & decretorum leges gesserunt. Nam cum Patres alias de alia parte poenitentiae locuti sunt, non tantum de vna parte, sed de vtraque, hoc est, de contritione, fide, excerpere & coniungere sententias profuissent. Nam Tertullianus egregie de fide loquitur, amplificans iuramentum illud per Prophetam, *Viuo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, ut conuertatur & viuat.* Quia enim iurat Deus, nolle se mortem peccatoris, ostendit requiri fidem, ut iuranti credamus, & certo sumus, eum nobis ignoscere. Magna debet esse autoritas apud promissionum diuinarum per sese. At hæc promissio etiam iurando confirmata est. Quare si quis non statuit sibi ignosci, in Deum verum iurasse, qua blasphemia atrocior nulla excogitari potest. Sic enim ait Tertullianus: *Inuitat præmio salutem, iurans etiam, ut dicens, cupit sibi credi. O beatos, quorum causa iurat Deus miserimos, si nec iuranti Domino credimus.* Atque hic sciendum, quod hæc fides debeat sentire, quod gratis nobis ignoscat Deus propter Christum, propter suam promissionem, non propter nostram contritionem, confessionem, satisfactionem aut dilectionem. Nam si fides nitatur his operibus, statim fit incerta, quia condempnanda videt hæc opera indigna esse. Ideo præclare ait Ambrosius de poenitentia: *Ergo & agendam poenitentiam & tribuendam veniam credere nos conuenit, ut veniam tamen tanquam ex fide speremus, tanquam ex syngrapha fides impetrat.* Item, fides est quæ peccata nostra cooperit. Extant itaque sententiæ apud Patres, non solum de contritione & operibus, sed etiam de fide. Verum aduersarij, cum naturam poenitentiae intelligant, neque sermonem Patrum, excerpentes de parte poenitentiae, videlicet de operibus, alibi dicta deum non intelligunt, prætereunt.

DE CONFESSIONE ET
SATISFACTIONE.

BONI viri facile iudicare possunt, plurimum referre, ut de prioribus partibus, videlicet contritione & fide, conseruetur doctrina. Itaque in his locis illustrandis, semper plus versati sumus de Confessione & satisfactionibus non admodum rixati sumus. & nos confessionem retinemus, præcipue propter absolutiorem esse verbum Dei, quod de singulis autoritate diuina pronuntiat, & potestatem clauium. Quare impium esset ex Ecclesia priuatam absolutiōnem tollere. Neque quid sit remissio peccatorum aut potestas clauium.